

מדת בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

לע"נ הגאון רבי בן ציון בן רבי אליהו אבא שאול זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 78 פרשת בלק תשפ"א

יומא עז-פג

קודם, ורב פפא מקשה שתשמיש עצמו הוא עינוי שכתוב בשכם וישכב אותה ויענה, ואביי מבאר שהענוי היה מביאות אחרות. שנו בברייתא שאין לרחוץ ביו"כ אפילו מקצת גופו, אך מותר לרחוץ כדרכו כשיש לו לכלוך טיט או צואה, ואין לסוך אף מקצת גופו אך מותר לסוך כדרכו לחולה, או למי שיש לו חטטים בראשו, ורשב"ג מתיר לאשה המאכילה את בנה לרחוץ יד אחת כדי לתת לתינוק, ואמרו על שמאי שלא רצה להאכיל בידו אחת וגזרו עליו להאכיל בב' ידיו ואמר אביי שהתירו בגלל השד שיכתא.

שנו בברייתא שההולך להקביל פני אביו או רבו או מי שגדול ממנו יכול לעבור עד צוארו במים, והסתפקו אם מותר לרב לעבור במים בשביל תלמידו, והוכיחו מרב יצחק בר בר חנה שאמר שראה שזעירי הלך לתלמידו רב חייא בר אשי, ורב אשי דוחה שהמעשה היה שהלך רב חייא בר אשי לקראת זעירי רבו, רבא התיר לבני עבר הנהר לעבור בנהר לשמור פרותיהם, ואביי הביא תנא שלמד כך שמותר לשומרי פירות לעבור במים, רב יוסף התיר לבני משפחת תרבו לעבור לשיעור אך לא נתן להם לחזור, ואביי אמר לו שא"כ אתה מכשילם שלא יבואו פעם הבאה, ללישנא בתרא רב יוסף התיר להם גם לחזור והקשה אביי מנין שמותר לחזור אמר רב יוסף שאם לא יחזרו יכשלו לעתיד לבא, רב יהודה ושמואל בנו עמדו על שפת הנהר מול מעבר חצדד, ורמי בר חמא עמד בצד השני וצעק אליהם אם מותר לו לעבור אליהם במים לשאול בשמועה, ואמר רב יהודה שרב ושמואל התירו לעבור בשבת אך לא ירים ידו מחפת חלוקו, וללישנא בתרא שמואל בר רב יהודה הביא ברייתא שמותר לעבור בתנאי שלא ירים ידו מחפת חלוקו, והקשה רב יוסף הרי גם בחול אסור מצד סכנה, שכתוב וימד אלף באמה ויעבירני מי אפסיים שמותר לעבור עד הקרסול, ואח"כ נאמר וימד אלף ויעבדני מי ברכיים, שמותר לעבור עד הברכיים, ואח"כ נאמר וימד אלף ויעבירני מי מתנים, שמותר לעבור עד המתנים, ואח"כ נאמר וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבור, ואביי מחלק שהנחל הזה מימיו רצים אך בנהר מותר, ואין לומר שיעבור בשחיה שכתוב כי גאו המים מי שיחו, והכוונה שייט ששייט נקרא סייחא, ואין לומר שיעבור בבורני קטנה שכתוב כל תלך בו אני שייט, ואף לא בבורני גדולה שכתוב וצי אדיר לא יעברנו, כמו שמתרגם רב יוסף שלא ילך בספינת ציידים ובורני גדולה לא תעבור, ור' יהודה בן פזי אומר שגם למלאך המוות אין רשות ללכת שם, שכתוב כאן אני שיט, ובאיוב נאמר על מלאך המוות משוט בארץ.

ר' פנחס אמר בשם רב הונא צפוראה שהמעין שיצא מקדש הקדשים היה בתחילה כקרני חגבים, ומפתח ההיכל הוא נעשה כחוט שתי, ומהאולם הוא נעשה כחוט של ערב ובפתח העזרה הוא נעשה כפי פך קטן, כמו שר"א בן יעקב אומר

דף עח שמים מפכים יצאו ממפתן הבית, ואחר העזרה התגבר עד שהגיע לפתח בית דוד ומשם היה כנחל שוטף שרחצו בו זבין וזבות נדות ויולדות, כמו שכתוב ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלים לחטאת ולנדה, ורב יוסף למד מכאן שנדה צריכה לשבת עד צוארה במים, ואין הלכה כמותו.

יש להסתפק אם מותר לעבור גם בשבת שיש לו נעל, ונחמיה חתן בית הנשיא אמר שהוא ראה שר' אמי ור' אסי עברו במים בנעליהם דרך מלבוש, ובסנדל יתכן שאסור, ורב רחומי אמר שראה שרבינא עבר עם סנדל דרך מלבוש, ורב אשי אסר סנדל לכתחילה.

יש גלותא הגיע להגרונאי לבית רב נתן ורפרם וכל החכמים הגיעו לשיעורו, ורבינא לא בא ורפרם רצה שריש גלותא לא יקפיד על רבינא, ואמר לו מדוע לא באת אמר שכאבו רגליו אמר לו היית צריך ללבוש נעלים, אמר לו שהכאב היה בגב הרגל, אמר לו היית צריך ללבוש סנדל אמר לו שהיה מעבר מים בדרך, אמר לו יכולת

דף עז אשר שם סמל הקנאה המקנה, ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח עשרים וחמשה איש, אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה משתחווים קדמה לשמש, ולכאורה פשוט שאם הפנים קדמה אחוריהם להיכל, אלא מלמד שפרעו עצמם והתריזו כלפי מטה, ואמר הקב"ה למיכאל אומתך סרחה, ואמר מיכאל השאר את הטובים, אמר הקב"ה ישרפו הרעים עם הטובים, ואמר הקב"ה לאיש לבוש הבדים בא בינות לגלגל תחת הכרוב, ומלא חפניך גחלים מבין הכרובים וזרוק על העיר, ואח"כ נאמר וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר מבינות הכרובים וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים, ויקח ויצא, ואמר ר' שמעון חסידא שאם לא שהצטננו הגחלים אחר שעברו מהכרוב לגבריאל לא היו נשארם משונאי ישראל שריד ופליט, ואח"כ כתוב והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי כאשר צויתני, ואמר ר' יוחנן שבאותה שעה הוציאו את גבריאל מאחורי הפרגוד, והכוהו ס' מכות של אש, ואמרו לו אם לא עשית לא עשית, ואם אתה עושה עשה כמו שצוית, וגם אחר שעשית אינך צריך להשיב על קלקול, והעמידו במקומו את דוביאל שר פרס כ"א יום, כמו שכתוב ושר מלכות פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום, והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזורי ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס, ונתנו להם כ"א מלכויות ואת נמל המלכות שמוציאים משם מרגליות, ואמר שר פרס שיכתבו לו את ישראל למיסים, וכתבו לו, וביקש גם את הת"ח וכתבו לו, ואמר גבריאל שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא, ור' יצחק דרש פסוק זה על נשות ת"ח שמנודות שינה בעוה"ז וזוכות לעוה"ב, ולא השגיחו על גבריאל, ואמר גבריאל אם יהיו כל חכמי האומות בכף מאזנים ודניאל בכף שניה מכריע את כולם, אמר הקב"ה, מי מלמד זכות על בני, אמרו לו גבריאל, אמר הקב"ה יבא, ולכן נאמר אח"כ ואני באתי בדבריך, וכשנכנס הוא ראה את דוביאל עם הכתב ורצה לקחתו ממנו ובלע אותו, והיה כתוב ולא חתום, וללישנא בתרא הוא היה חתום אך כשבלעו זה נמחק, ולכן במלכות פרס יש הנותנים מיסים ויש שלא, ואח"כ נכנס שר יון, וגבריאל צעק ולא השגיחו בו.

ללישנא בתרא לומדים שרחיצה היא עינוי מהפסוק ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מוות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת את ארון ה' לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי, וכדוד כתוב כי אמרו העם רעב עיף וצמא במדבר ורעב הוא מלחם וצמא ממים, א"כ עיף זה מרחיצה, ויש לדחות שעיף הכוונה מנעילת הסנדל, ור' יצחק מביא פסוק מים קרים על נפש עיפה, ואין לומר שזה משתיה כי לא כתוב בנפש עיפה, אלא על נפש עיפה.

שמניעת נעילת הסנדל היא עינוי למדו מהפסוק: ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי והולך יתף, ומשמע מנעילת סנדל, ואמר ר"נ בר יצחק שאין לומר שהוא יתף מהסוס והשוט שלו, שבפסוק אחר כתוב לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלוץ מעל רגליך ויעש כן הלוך ערום ויתף, והכוונה מנעילת סנדל, אך יש לדחות שהוא הלך בנעליים מטולאים, שהרי גם ערום אינו כפשוטו אלא שהלך בבגדים בלויים, ור"נ בר יצחק למד מהפסוק מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמאה, והפירוש הוא המנעי מהחטא כדי שרגלך לא תבא ליחוף, ומנעי את לשונך מדברים בטלים שלא יבוא גרונך לצמא.

תשמיש המטה נקרא עינוי שכתוב אם תענה את בנותי ואם תקח נשים על בנותי עמוד ב אם תענה הוא מתשמיש, ואם תקח נשים הוא מצרות, ואין לומר שהכל הולך על צרות שלא כתוב אם תקח, אלא ואם תקח שזה דבר נוסף, ואין לומר שלבן הזהיר מצרות שלו ומהעולם, שא"כ יש לכתוב ואם תקח ואם תענה, וכתוב אם תענה

לעבור עם הסנדל בדרך מלבוש, אמר לו שרב אשי אסר סנדל לכתחילה.

רב יהודה בן גורגורות אמר שאין לשבת על טיט ביוה"כ, וריב"ל אמר שאסור רק בטיט לח, ואביי הוסיף שאסור כשהוא טופח על מנת להטפיה, רב יהודה אומר שמותר להצטנן בפירות, רב יהודה היה מתקרב בדלעת, ורבה התקרב בתינוק, ורבה התקרב בכוס של כסף, ורב פפא אומר שבשל כסף מלא אסור ואם הוא חסר מותר, ובשל חרס אסור גם חסר כי זה מחלחל, ורב פפא אסר גם בשל כסף חסר כי הוא מחליק ונשפך עליו.

זעירא בן חמא אירח את ר' אמי ור' אסי וריב"ל וכל החכמים של קסריה, והוא אמר לרב יוסף בן ריב"ל, בן אריה אומר לך מה אביך היה עושה, שבעי"כ הביאו לו מטפחת ושרה אותה במים וסחט אותה, ובי"כ קינח בה פניו ידיו ורגליו, ובערב ט' באב שרה אותה במים ובט' באב העבירה על עיניו, וכן עשה רבא בר מרי, שלט' באב לא סחט רק הניחה תחת מראשותיו, ולי"כ הוא סחט אותה ככלי נגוב והעבירה על עיניו, ור' יעקב אמר לר' ירמיה בר תחליפא שהוא אמר לו להיפך שלט' באב סחט ולי"כ לא סחט, ושאל אותו שזה איסור סחיטה.

רבה בר בר חנה אמר ששאלו את ר"א אם זקן שיושב בישיבה צריך ליטול רשות להתיר בכורות, והספק הוא שרב אידי בר אבין אמר שהניחו לריש גלותא להתגדל שהם יתירו בכורות, ויתכן שזקן כזה אינו צריך רשות מהם, ור' צדוק בן חלוקה אמר שראה שר' יוסי בן זמרא שהיה זקן היושב בישיבה עמד לפני זקנו של נשיא דורנו, וביקש רשות להתיר בכורות, ור' אבא דוחה שר' יוסי היה כהן, והיה לו צד שהלכה כר"מ שהחשוד בדבר לא דן ולא מעיד בו, או שהלכה כרשב"ג שכהן נאמן לשל חבירו ולא בשל עצמו והנשיא התיר לו כרשב"ג.

עוד שאלו את ר"א **עמוד ב** אם ניתן לצאת בסנדל שעם ביו"כ, ור' יצחק בר נחמני אמר שראה שריב"ל יצא בסנדל שעם ביו"כ, ושאל אותו אם מותר כך גם בתענית ציבור ואמר שמותר, ורבה בר בר חנה אמר שראה שר"א מנינוה יצא בסנדל שעם בתענית ציבור, ושאל אותו אם מותר גם ביו"כ ואמר לו שמותר, רב יהודה יצא בשעם היטני, ואביי יצא בסנדל מכפות תמרים ורבא יצא בסנדל מעשבים, ורבה בר רב הונא כרך סודר על רגלו ויצא כך, והקשה רמי בר חמא שר"מ ור' יוסי נחלקו לגבי שבת אם הקיטע יוצא בקב, ובי"כ לכו"ע אסור, ואביי מתרץ שהיה שם כתייתים ויש בזה תענוג, ורבא דוחה שאם אינו כלי הוא לא יעשה כלי ע"י הכתייתים, ועוד שלא נאסר תענוג ביו"כ כמו שרבה כרך סודר על רגלו, ועוד שבסיפא כתוב שאם יש בית קיבול כתייתים טמא, וא"כ ברישא מדובר גם בלי כתייתים, ורבא אומר שזה ודאי מנעל ורק לגבי שבת נחלקו אם יש לגזור שמא הוא ישלף והוא יעביר אותו ד' אמות ברה"ר.

שנו בברייתא שתינוקות מותרים בכל העינויים חוץ מנעילת הסנדל, ולכאורה החילוק הוא שיאמרו שגדולים עשו לו וברחיצה וסיכה לא יגידו כי אפשר מאתמול ונעלים הם לא מאתמול, כמו שאמר שמואל שמי שרוצה לטעום טעם מיתה ישן במנעל, אך יש לדחות ששנינו שמותר לכתחילה בכל העינויים, אך יש לחלק שמה שמפריע לגידול שלהם מותר ונעלים לא נצרך לגידולם, כמו שאמר אביי שאומנתו אמרה שגידול התינוק הוא במים חמים ושמן, וכשיגדל עוד יתנו לו ביצים בכותח וכשיגדל עוד יתנו לו לשבור כלים, כמו שרבה היה קונה כלי חרס סדוקים בזול לבניו כדי שישברום.

לת"ק בברייתא אסור גם למלך וכלה לרחוץ פניהם ור"ח בן תרדיון אמר בשם ר"א שמותר, ולת"ק יולדת לא תנעל סנדל ולר"א מותר, ומלך מותר משום מלך ביפיו תחזינה עיניך, וכלה מותרת כדי שלא תתגנה על בעלה, ורב שאל עד מתי היא נחשבת כלה, ור' חייא הוכיח ממה ששנינו שלא מונעים תכשיטים לכלה ל' יום, יולדת נועלת סנדל מפני הצינה, ושמואל אומר שבמקום שיש סכנת עקרב מותר לכולם לנעול.

דף עט רב פפא מסתפק אם שיעור כותבת הוא בצירוף הגרעין או ללא הגרעין, וכן הסתפק רב אשי בשיעור עצם כשעורה אם הוא עם הקליפה או בלי קליפתה בלחה או ביבשה, רב אשי לא הסתפק בכותבת כי הוא למד הגסה כמה שיותר, ורב פפא לא

הסתפק בשעורה כי כשהיא לחה היא נקראת שכולת וכלי קליפה היא נקראת אושלא,

רב יהודה אמר שכותבת הגסה היא יותר מכביצה וחכמים שיערו שבכך מתישבת דעתו ובפחות מכך אין מתישבת דעתו, וקשה ששנינו בסוכה שהביאו לר' יוחנן בן זכאי לטעום תבשיל ולר"ג ב' כותבות, והם אמרו העלום לסוכה וכתוב על זה שזה לא להלכה אלא רצו להחמיר על עצמם, וכשנתנו לר' צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו **עמוד ב** ומשמע שכביצה כן צריך סוכה, ואם נאמר שכותבת הגסה היא יותר מכביצה א"כ איך יתכן שב' כותבות ללא גרעינים הן פחות מביצה וכותבת עם גרעין היא יותר מכביצה, ור' ירמיה אומר שבאמת כותבת עם גרעין היא גדולה יותר מכביצה, למרות שב' כותבות ללא גרעין הן פחות מכביצה, ואמר רב פפא שלכן אומרים העולם שבב' קבים תמרים יש יותר מקב גרעינים ויותר, רבא מחלק שב' כותבות הם ודאי יותר מביצה אך זה רק חומרא בסוכה שפירות לא חייבים בסוכה, אך יש לדחות שרבי אמר שכשלמדו אצל ר"א בן שמוע אכלו תאנים וענבים אכילת עראי חוץ לסוכה, משמע שאכילת קבע הם היו אוכלים בסוכה, ויש לבאר שהם אכלום כאכילת עראי חוץ לסוכה, או שהם אכלום קבע חוץ לסוכה אלא שאכלו עמם פת עראי חוץ לסוכה, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנינו שאם השלים במיני תרגימא יצא, ואם נאמר שפירות חייבים בסוכה, א"כ המשנה יכולה לומר פירות, ויש לדחות שמיני תרגימא הם פירות, או שהמשנה דיברה גם במקום שלא מצויים פירות, רב זביד מבאר שככותבת הגסה היא פחות מכביצה והוא מוכיח ממה ששנינו שלב"ש איסור שאור בכזית וחמץ בככותבת, וטעמם של ב"ש שהתורה יכלה לכתוב איסור חמץ, ושאר נלמד בק"ו שאם חמץ שאין חימוצו גדול חייב ק"ו שאור, והתורה חילקה אותם לומר ששיעורם שונה, שאור כזית וחמץ ככותבת, ואם נאמר שככותבת היא יותר מביצה א"כ כשב"ש חיפשו שיעור יותר מכזית שיחמירו בכביצה וגם אם הם שוים יכתבו ב"ש כביצה, אלא משמע שככותבת היא פחות מכביצה, אך יש לדחות שבאמת כותבת הגסה היא יותר מכביצה, ושאינה גסה היא כביצה או שכותבת גסה שזה לביצה וב"ש נקטו דוגמא אחת, ויש להוכיח מזימון שלר"מ מזמנים מכזית ולר' יהודה מכביצה, ונחלקו שר"מ למד בפסוק **ואכלת** זה אכילה, ו**ושבעת** זה שתיה, ואכילה היא בכזית, ור' יהודה למד **ואכלת** ו**ושבעת** היינו אכילה שיש בה שביעה וזה בכביצה, ואם נאמר שכותבת הגסה היא יותר מכביצה א"כ אם כביצה משיבעה היא ודאי מישבת הדעת, ומוכח שככותבת היא פחות מכביצה והיא רק מישבת הדעת וכביצה היא גם משיבעה.

דף פ רבי סובר שכל השיעורים הם בכזית חוץ מטומאת אוכלים שהתורה שינתה במשמעם ושנינו חכמים בשיעורם, והראיה לכך הוא יוה"כ ולכאורה הכוונה שהתורה כתבה **לא תעונה** ולכן השיעור ככותבת ובטומאת אוכלים לא מוכרח כך, שאפשר לומר שזה דרך הפסוק שכתוב באוכל כמו במשקה.

ר"א למד שטומאת אוכלים בכביצה שכתוב **מכל האוכל אשר יאכל** ואוכל שבא מאוכל הוא ביצת תרנגולת, ואין לומר שזה גדי כי הוא מחוסר שחיטה ואפילו בן פקועה טעון קריעה, ואין לומר כביצת בר יוכני, שכשיש מרובה ומועט תופסים המועט, אך לכאורה יש לומר שהשיעור הוא כביצת ציפור קטנה, ר' אבהו לומד את הפסוק **מכל האוכל** שהוא אוכל שנאכל בבת אחת, ושיערו חכמים שבת הבליעה אינו מחזיק יותר מביצת תרנגולת.

ר"א אומר שהאוכל חלב בזמן הזה צריך לכתוב שיעור מה שאכל, שמא יבא ב"ד אחר וירבה בשיעור, ואין לפרש ירבה שחייב קרבן גם בכזית קטן, שהרי למדו מאשר **לא תעשנה בשגגה ואשם** שרק מי ששב מידיעתו מביא קרבן לשגגה ואם לא שב מידיעתו לא מביא קרבן על שגגתו, אלא הכוונה שלא חייבים קרבן פחות מכזית גדול, ולפי ההבנה בה"ו"א שחייב על כזית קטן ירבה בשיעורים הכוונה שירבה בקרבנות מחמת השיעורים,

ר' יוחנן אומר ששיעורין ועונשין הם הלכה למשה מסיני, ואמנם עונשים כתובים מפורש, אלא הכוונה בר' יוחנן שיעורים של עונשין וכן הוא בברייתא ששיעורין של עונשים זה הלכה למשה מסיני, ולדעת אחרים, ב"ד של יעבץ תקנום, אך קשה שלמדו

מהפסוק ואלה המצוות שנביא לא מחדש דברים, יש לומר ששכחו ואח"כ יסדום מחדש,

שיעור שתייה כמלא לוגמיו, ואמר שמואל שאין הכוונה מלא לוגמיו מב' צדדים, אלא שאם יסלק לצד אחד יראה כמלא לוגמיו, ואמנם במשנה שנינו מלא לוגמיו, יש לומר שהכוונה כמלא לוגמיו, אך ישנה ברייתא שלב"ש שיעור שתייה רביעית, ולב"ה מלא לוגמיו ולר"א כמלא לוגמיו, ולר' יהודה בן בתירא השיעור הוא כדי גמיעה, ויש להעמיד גם בברייתא כדי שיראה כמלא לוגמיו, ור"א ות"ק נחלקו במלא לוגמיו מצומצם, שלב"ה צריך ברווח, ולר"א גם מצומצם, ורב אושעיא שואל שלפ"ז המשנה היא קולא לב"ש וחומרא לב"ה **עמוד ב** ויש לומר ששאלו בעוג מלך הבשן, וב"ש מחמירים שבכ"ז השיעור הוא ברביעית, ור' זירא מקשה מדוע לענין אכילה משערים לכולם בשוה ולענין מלא לוגמיו משערים כל אדם לפי הפה שלו, ומחלק אביי שרבנן ידעו שככותבת הוא ישוב הדעת ופחות מכך אין ישוב הדעת, אך בשתייה כל אחד דעתו מיושבת במלא לוגמיו של עצמו, ושאל ר' זירא שאין מתישבת דעתו של עוג מלך הבשן בככותבת, וענה אביי שרבנן ידעו שבככותבת יש ישוב הדעת, ובכל אדם הרבה ובעוג מעט, ר' זירא מקשה איך שוה ישוב הדעת בבשר שמן בככותבת, וכן בלולבי גפנים בככותבת, וענה אביי שרבנן ידעו שבשיעור זה יש ישוב הדעת אלא שבבשר שמן הרבה ובלולבי גפנים רק מעט, ורבא הקשה שבכזית הצירוף בכדי אכילת פרס ובככותבת גם כן, ואמר אביי שרבנן ידעו שתוך כדי אכילת פרס הוא מישב הדעת ויותר מכך לא, ושאל רבא מדוע ככותבת צירופה בכדי אכילת פרס וגם חצי פרס לטמאות גויה צירופה בכדי אכילת פרס, ורב פפא מחלק שטומאת גויה הוא רק מדרבנן, ואף שרב פפא עצמו דרש את הפסוק ולא תטמאו בהם ונטמתם בם שטומאת גויה היא מדאורייתא, יש לומר שזה מדרבנן והפסוק הוא רק אסמכתא.

רב פפא אומר שמי שאכל אומצא עם המלח מצטרף לככותבת אף שמלח אינו אוכל אך הוא אכל כדרך האנשים, ור"ל אומר שציר שעל ירק מצטרף לככותבת ביו"כ, והחידוש הוא שזה לא נחשב משקה אלא הוא מכשירי אוכל והוא כאוכל.

ר"ל סובר שהאוכל אכילה גסה ביו"כ פטור כי כתוב **אשר לא תעונה** ולא מה שמזיק, וכן זר שאכל תרומה אכילה גסה משלם קרן ולא חומש כי כתוב **כי יאכל** פרט למזיק,

דף פא ר' יוחנן סובר שזר שכסס שעורים של תרומה משלם קרן ולא חומש, שכתוב **כי יאכל** פרט למזיק, ר' יוחנן אומר שאם זר בלע שזיף של תרומה והקיאם ואדם אחר אכלם, הראשון משלם קרן וחומש והשני משלם לראשון דמי עצים בלבד.

רב חסדא אומר שדברי המשנה שאכילה ושתייה אין מצטרפים זה כר' יהושע שאומר שדבר שטומאתו ושיעורו שווה מצטרף, ואם הטומאה שוה והשיעור לא שוה או שהשיעור שוה והטומאה לא, או שאינו שוה לא בטומאה ולא בשיעור אינו מצטרף, ולר"נ גם רבנן יודו בזה, שדוקא בטומאה הם אומרים שמצטרף כי יש לזה שם טומאה אחת, אך אכילה ושתייה לא מצטרפים כי אין בזה ישוב הדעת, ור"ל סובר כר' חסדא שהמשנה כר' יהושע, ור' יוחנן סובר כר"נ שהמשנה היא גם לרבנן.

משנה האוכל ושותה בהעלם אחד חייב חטאת אחת, ואם אכל ועשה מלאכה חייב ב' חטאות האוכל דבר שאינו ראוי לאכילה או שתה משקה שאינו ראוי לשתייה, וכן אם שתה ציר או מוריים פטור. **גמרא** ר"ל אומר שלא נכתבה אזהרה בעיניו שאם התורה תכתוב **לא יאכל** א"כ האיסור יהיה כבר בכזית, ואם התורה תכתוב **לא תעונה** משמע שכן יאכל, ורב הושעיא דוחה שהתורה יכלה לכתוב השמר פן לא תעונה, אך יש לומר שא"כ יהיה הרבה לאוין, ורב ביבי מקשה שניתן לכתוב השמר במצוות עיניו, אך לפ"ז השמר של לאו הוא לאו, ושל עשה הוא עשה, ורב אשי מקשה שניתן לכתוב אל תסור מן העינוי, ובברייתא לומדים מהפסוק **ועניתם את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו**, ואין עונש בזמן תוספת על מלאכה, שהרי כתוב **והנפש אשר תעשה מלאכה בעצם היום הזה** שחייב כרת רק על עיצומו של יום, ואין לומר שחייב כרת על עיניו בזמן תוספת, שכתוב **והנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה**, וחייב רק בעיצומו של היום ולא בתוספת, ואין לומר שיש אזהרה על מלאכה בתוספת יוה"כ, שכתוב **וכל מלאכה**

לא תעשו בעצם היום הזה ומוזהר רק על עיצומו של היום, ואין לומר שיהיה אזהרה בתוספת על עינוי, ויש ללמוד מק"ו שאם מלאכה עצמה שמוזהרים ביו"ט אך לא מוזהרים בתוספת א"כ עינוי שאסור רק ביו"כ ודאי לא מוזהרים בתוספת, ואזהרה של יום עצמו לומדים מזה שלא היו צריכים לכתוב עונש במלאכה, שהרי אסור בכל יו"ט ובעינוי עונש רק ביו"כ, א"כ ודאי יענש במלאכה וא"כ הוא פנוי לגזירה שוה שכמו שבמלאכה העונש עם אזהרה כך בעינוי העונש עם אזהרה, אך יש לפרוך שעיניו לא הותר מכללו ואילו מלאכה הותרה במקדש, אלא יש ללמוד שלא יכתבו עונש בעינוי ונלמד ממלאכה שאם הותרה במקדש ובכ"ז חייב בה כרת, עינוי שלא הותר ודאי שיהיה עונש כרת, אלא בא ללמד שכמו שבמלאכה ענש והזהיר כך בעינוי ענש והזהיר, אך יש לפרוך שמלאכה נוהגת בשאר שבתות ויו"ט ואילו עינוי הוא רק ביו"כ, ורבינא אומר שהתנא הזה לומד גזירה שוה **עצם עצם**, וזה פנוי לדרוש שאל"כ יש לפרוך שמלאכה חמורה מעינוי, וזה מופנה כי יש ה' פסוקים באיסור מלאכה, אחד לאזהרה ביום, ואחד לאזהרה בלילה, ואחד לעונש ביום, ואחד לעונש בלילה, ואחד פנוי ללמוד עינוי ממלאכה בין ביום ובין בלילה, ולר' ישמעאל לומדים בגזירה שוה עינוי מעריות, שכמו שבעריות ענש והזהיר כך ביו"כ ענש והזהיר, רב אחא בר יעקב לומד משבת שבתון משבת בראשית שכמו שבשבת ענש והזהיר כך ביו"כ ענש והזהיר, **עמוד ב** רב פפא אומר שיו"כ עצמו נקרא שבת שכתוב תשבתו שבתכם, ורב פפא העדיף ללמוד מיו"כ עצמו, ורב אחא בר יעקב לא למד כרב פפא שהוא סובר שלומדים מזה כמו ששנינו בברייתא שכתוב **ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב** ואין לומר שיתענה מט' שכתוב **בערב** שרק מהערב ואין לומר רק מחשיכה שכתוב **בתשעה** א"כ מתחיל להתענות מבעוד יום להוסיף מחול על הקודש, וביציאתו לומדים מהפסוק **מערב עד ערב**, ושאר יו"ט לומדים מתשבתו ושבתות לומדים **משבתכם**, שכל מקום שנאמר שבות מוסיפים מחול על הקודש, ומי שלומד תוספת **מעצם עצם** לומד מהפסוק **מערב עד ערב** כמו שדרש רב אחא מדפתי, שכתוב **ועניתם בתשעה**, והרי העינוי הוא בעשירי, אלא שהאוכל בט' נחשב לו כאילו התענה תשיעי ועשירי.

רבא אומר שהכוסס פלפל או זנגביל ביו"כ פטור, והקשו ממה ששנינו שר"מ אומר שנאמר **וערלתם ערלתו את פרו** א"כ ודאי מדובר בעץ מאכל, ואח"כ כתוב **עץ מאכל** לומר שהעץ והפרי שוים בטעמם וזה פלפל שחייב בערלה שבא"י אין חסרון אפילו בעץ שלה, ויש לחלק שפלפל לח ראוי למאכל ויבש אינו דרך אכילה, ורבינא הקשה שר"נ אמר שמאכל הימלתי מבשמים כתושים שבא מכוש מותרת וברכתה האדמה, ויש לחלק גם בזה שרק לח ראוי למאכל ויבש לא,

שנו בברייתא שהאוכל עלי קנים פטור והאוכל לולבי גפנים חייב, ור' יצחק מגדלאה מבאר שלולבי גפנים לבלבו מר"ה עד יו"כ, ולרב כהנא לבלבו ל' יום, ויש ברייתא כדברי ר' יצחק מגדלאה.

השותה ציר או מוריים פטור ומשמע שהשותה חומץ חייב, וזה כדעת רבי שחומץ משיב את הנפש, ורב גידל בר מנשה דרש שאין הלכה כרבי, ולאחר שנה הציבור שם שתה חומץ מזוג ביו"כ, והקפיד רב גידל שהוא רק אמר שלא חייבים על חומץ אך לא התיר, ופטר רק על מעט אך הרבה ודאי אסור, ואמר רק חי ולא מזוג.

דף פב משנה לא מענים את התינוקות ביו"כ אך מחנכים אותם שנה או שנתים סמוך לפרקם כדי שיתרגלו במצוות. **גמרא** לכאורה אם מחנכים שנתים קודם כלול בזה שנה קודם, ורב חסדא אומר שבחולה שנה קודם ובריא שנתים,

רב הונא אומר שקטן בן ח' או ט' מחנכים לשעות, ובן י' וי"א משלימים מדרבנן, בת י"ב משלימה מדאורייתא, לר"נ בן ט' ובן י' מחנכים לשעות, בן י"א ובן י"ב משלימים מדרבנן, קטן בן י"ג משלים מדאורייתא, ולדעת ר' יוחנן אין שלב של השלמה מדרבנן, אלא בן י' או י"א מחנכים לשעות, ובן י"ב משלים מדאורייתא, ומה ששנינו שמחנכים את התינוקות שנה או שתיים, לרב הונא ור"נ יש לבאר שנה קודם להשלמה דרבנן ושנתים קודם להשלמה מדאורייתא, ור' יוחנן יבאר שנה או שתיים סמוך לפרקן, וכן שנה רבה בר שמואל שלא מענים את התינוקות אלא מחנכים אותם

שנה או שנים סמוך לפרקן, ולכאורה זה ראייה לר' יוחנן, ורב הונא ור"נ יבארו שחינוך הכוונה להשלים, אך לכאורה יש ברייתא שחינוך הוא זמן אחר מהשלמה שחינוך הוא שאם היה רגיל לאכול בב' שעות ביום יאכל בג' ואם היה רגיל לאכול בג' יאכל בד', ורבה בר עולא מבאר שיש ב' שלבים בחינוך ובתחילה רק שעות ואח"כ לגמרי.

משנה מעוברת שהריחה מאכל מאכילים אותה עד שתשוב נפשה ומאכילים חולה על פי בקיאים, ואם אין בקיאים יאכילוהו על פי עצמו עד שיאמר די. **גמרא** שנו בברייתא שמעוברת שהריחה בשר קודש או בשר חזיר תוחבים לה כוש ברוטב ומניחים על פיה אם התישבה דעתה מפסיקים, ואם לא מאכילים אותה מהרוטב עצמו ואם זה מספיק יפסיקו, ואם לא, יאכילוהו שומן עצמו שאין דבר העומד בפני פיקוח נפש חוץ מע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים, ע"ז לומדים ממה שנאמר **בכל נפשך ובכל מאורך**, ולכאורה ניתן לכתוב שצריך למסור הנפש לאהבת ה' וק"ו ממון, אלא יש אדם שגופו חביב מממונו לכן צריך לצוותו **בכל נפשך**, ויש אדם שממונו חביב לו מגופו, לכן צריך לצוותו **בכל מאורך**, גילוי עריות לומדים מדברי רבי שלמד מהפסוק **כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה**, שלומדים רציחה מנערה המאורסה שכמו שניתן להצילה בנפש הרודף, כך ניתן להציל הנרדף בנפש הרודף, ולומדים נערה המאורסה שכמו שברציחה יהרג ואל יעבור, כך בנערה המאורסה יהרג ואל יעבור **עמוד ב** ורוצח עצמו לומדים מסברא, כמו שאחד הגיע לרבא ואמר לו ששר העיר ציוה עליו להרוג את פלוני, ואם לא יהרוג אותו אמר לו רבא מדוע חושב אתה שדמך אדום יותר לפני ה' מדם חברך וא"כ אל תהרוג. **מעוברת** אחת הריחה ביו"כ ובאו לרבי ואמר שילחשו לה שיו"כ היום והועיל הלחש, וקרא רבי עליו את הפסוק **בטרם אצרך בבטן ידעתך** והוא היה ר' יוחנן, והיה מקרה שמעוברת הריחה ור' חנינא אמר שילחשו לה ולא הועיל.

דף פג ור' חנינא קרא עליו את הפסוק **זורו רשעים מרתם** ונולד שבתאי אוצר פירות.

ר' ינאי סובר שאם החולה אומר שהוא צריך לאכול, והרופא אומר שלא, שומעים לחולה, שכתוב **לב יודע מרת נפשו**, והחידוש הוא שלא אומרים שהרופא מבין יותר ממנו, אם הרופא אומר שהוא צריך לאכול והחולה אומר שאינו צריך, שומעים לרופא, שאומרים שאחז שטות את החולה, ולכאורה במשנה שנינו שמאכילים על פי בקיאים, ומשמע שעל פי עצמו לא, ועוד שכתוב בקיאים ומשמע שבקי אחד לא מספיק, ויש לומר שהמשנה מדברת כשהוא אומר שאינו צריך, אך לכאורה זה פשוט שהרי ספק נפשות להקל, ויש לומר שיש שנים נוספים שאומרים שאינו צריך, ואף שלגבי עדות אמר רב ספרא ששנים הם כמאה ומאה כשנים, לענין אומדנא הולכים לפי הרבים יותר, ולגבי ממון לא מוציאים, ובספק נפשות מקילים, אך לכאורה יש לדייק שבסיפא כתוב שאם אין בקיאים מאכילים על פי עצמו, משמע שברישא מדובר שהוא אמר שהוא צריך, ויש לומר שיש להוסיף במשנה שמה שכתוב ברישא הוא רק כשאמר איני צריך, אך אם אמר צריך אני ואין בקיאים, אלא רק אחד שאומר שאינו צריך, מאכילים אותו על פי עצמו, ומר בר רב אשי מבאר שאם אמר שהוא צריך מאכילים אותו אפילו נגד מאה שאומרים אינו צריך, כי לב יודע מרת נפשו, ולכאורה יש לדייק ממה שנינו בסיפא שאם אין בקיאים מאכילים אותו על פי עצמו, ומשמע שכשיש בקיאים לא סומכים עליו, אך יש לומר שחסר במשנה והיינו שכשאמר שאינו צריך סומכים על בקיאים, ואם אמר שהוא צריך זה נחשב כאילו אין שם בקיאים, וסומכים עליו כי לב יודע מרת נפשו.

משנה אדם שנתקף בולמוס יכולים להאכילו אפילו דברים טמאים עד שיאורו עיניו, מי שנשכו כלב שוטה אסור להאכילו מחצר הכבד של הכלב, ולר' מתיא בן חרש מותר, והוא מתיר לחושש בגרונו להטיל לו בשבת סם לפיו כי ספק נפשות דוחה שבת, מי שנפלה עליו מפולת ויש ספק אם הוא שם, או ספק חי ספק מת, או ספק ישראל ספק כותי, מפקחים עליו הגל, ואם מצאו שהוא חי, יפקחו, ואם הוא מת יניחוהו. **גמרא** השיעור שיאירו עיניו הוא כשכבר מבחין בין טוב לרע, ואביי אומר שמבחין בטעם.

שנו בברייתא שמי שאחזו בולמוס מאכילים אותו הקל הקל, שאם יש טבל ונבילה יאכילוהו נבילה, טבל ושביעית יאכילוהו שביעית, טבל ותרומה, לת"ק, יאכל טבל, ולבן תימא יאכל תרומה, ורבה מבאר שלכו"ע אם יש אפשרות לעשר יתקן, אך נחלקו כשאי אפשר לתקן האם טבל חמור יותר כי תרומה ראויה לכהנים, או שתרומה חמורה יותר כי טבל ניתן לתקנו, **עמוד ב** לכאורה כשאפשר בחולין ודאי מתקנים ואפילו בשבת, שזה טלטול דרבנן, אלא מדובר בעציץ שאינו נקוב שזה טבל מדרבנן, ונחלקו אם טבל חמור או תרומה, ולכאורה נחלקו בזה תנאים אחרים, ששנינו שמי שנשכו נחש קוראים לו רופא ממקום למקום, וקורעים לו תרנגולת, וגוזזים לו כרישים, ולרבי מאכילים אותו ללא מעשר, ולר"א בר"ש צריך לעשר עבורו, א"כ נחלקו כאן לר"א בר"ש, ויש לומר שרבי דיבר בירק שמעשר שלו דרבנן, ורבי מודה במעשר דגן דאורייתא, שאם נקל בעציץ שאינו נקוב, יבא לאכול גם בעציץ נקוב.

מי שאחזו בולמוס מאכילים אותו דבש ומיני מתיקה שהם מאירים את העיניים, ואין לזה ראייה אך יש זכר לדבר, שיהונתן אמר **ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט דבש הזה**, ואין זה ראייה כי שם לא היה בולמוס, אביי אומר שדוקא אחר אכילה, אך קודם אכילה הדבש גורר, שכתוב **וימצאו איש מצרי בשדה ויקחו אותו אל דוד ויתנו לו לחם ויאכל וישקוהו מים ויתנו לו פלח דבילה ושני צימוקים ויאכל ותשב רוחו אליו כי לא אכל לחם ולא שתה מים שלשה ימים ושלשה לילות**.

לדעת שמואל מי אחזו בולמוס יאכילוהו אליה בדבש, ורב הונא בר רב יהושע אומר אפילו סולת נקיה בדבש, ורב פפא אומר אפילו קמח שעורים בדבש, ר' יוחנן אמר שפעם אחזו בולמוס והוא רץ למזרח התאינה, ואמר שקיים בעצמו **החכמה תחיה בעליה**, כמו שאמר רב יוסף שהרוצה לטעום את טעם התאינה יפנה למזרחה שכתוב **וממגד תבואות שמש**.

ר' יהודה ור' יוסי הלכו בדרך ואחז את ר' יהודה בולמוס, והוא כפה מהרועה את פיתו ואכלה, אמר לו ר' יוסי קפחת את הרועה, וכשהגיעו לעיר אחז בולמוס את ר' יוסי, והביאו לו אנשי העיר כדים של דבש וצלחות של מיני מתיקה, אמר לו ר' יהודה אני קפחתי רק את הרועה, ואתה את כל העיר,

ר"מ ר' יהודה ור' יוסי הלכו בדרך, ור"מ היה מדייק בשמות והאחרים לא, וכשהגיעו לאכסניה שלבעליה קראו כידור, אמר ר"מ שהוא רשע שכתוב **כי דור תהפוכות המה**, אך ר' יהודה ור' יוסי הפקידו אצלו את ארנקיהם, ור"מ לא הפקיד אצלו אלא הטמינו ליד קבר אביו של כידור, וכידור חלם שאביו אומר לו שיבא לקחת ארנק שנמצא למראשותיו, ולמחרת הוא סיפר להם את חלומו, אמרו לו שחלום ערב שבת אין בו ממשות, והלך ר"מ ושמר שם כל היום, ולמחרת הם ביקשו את ארנקיהם והוא הכחיש שהפקידו אצלו, אמר להם ר"מ מדוע לא דייקתם בשמו, אמרו לו מדוע לא אמרת לנו, אמר להם שרק חששתי ולא החזקתיו בכך, ומשכו אותו לחנות וראו שיש לו עדשים על שפמו, שהוא לא נטל מים אחרונים, הלכו ונתנו סימן לאשתו ולקחו ארנקיהם והלכו, וכשחזרו, הוא הרג את אשתו, ועל זה נאמר מים ראשונים האכילו בשר חזיר, ומים אחרונים הרגו את הנפש, ואח"כ הם דייקו בשמות שכשהגיעו לאדם ששמו בלה לא נכנסו אליו שהוא רשע שכתוב **ואמר לבלה ניאופים** כמו שכתוב **אחרי בלותי היתה לי עדנה**.

שנו בברייתא שנאמרו חמשה דברים בכלב שוטה: פיו פתוח, רירו נוטף, אזניו סרוחות וזנבו מונח בין ירכותיו והולך בצדי דרכים, ויש מוסיפים שהוא נובח ואין קולו נשמע, ולרב מחלתו מגיעה ממכשפות שמשחקות בו, ולשמואל החולי מגיע בגלל ששרתה עליו רוח רעה.